

GIPERTONIYA KASALLIGIDA QO‘LLANILADIGAN DORI VOSITALARI

Oltiboyeva Mavsuma G'ulom qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti assistenti

Xursandov Shohjaxon Nabijonovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabasi

Annotatsiya. Gipertoniya dunyo bo'yicha oldini olish mumkin bo'lgan erta o'lim sabablaridan biri hisoblanadi. Antigipertenziv dorilarning samaradorligi va xavfsizligi ko'plab klinik tadqiqotlar orqali tasdiqlangan. Ushbu maqolada gipertoniya davolashda ishlatiladigan asosiy dorilar — tiazid diuretiklar, β -blokerlar, ACE ingibitorlari va kalsiy kanal blokatorlari ALLHAT (Antihypertensive and Lipid-Lowering Treatment to Prevent Heart Attack Trial) tadqiqoti natijalari asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari bemor populyatsiyasi, jins, irq, diabet holati va dorilar turiga qarab tahlil qilinib, qon bosimini nazorat qilish asosiy omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Gipertoniya, antigipertenziv dorilar, tiazid diuretiklar, ACE ingibitorlari, kalsiy kanal blokatorlari, ALLHAT, kardiovaskulyar kasalliklar, yurak yetishmovchiligi, diabet, populyatsiya tahlili.

Mavzuning dolzarbligi. Gipertoniya — jahon sog'liqni saqlash tizimida eng keng tarqalgan surunkali kasalliklardan biri bo'lib, yurak-qon tomir kasalliklari, insult va o'lim xavfini sezilarli darajada oshiradi. Dunyo bo'yicha millionlab insonlar gipertoniya bilan og'rimoqda va samarali davolash strategiyalari dolzarb masala hisoblanadi. Turli dorilar sinflari va ularning samaradorligi, shuningdek, yuqori xavf omillariga ega bemorlar uchun optimal davolashni aniqlash dolzarb klinik masala sifatida qolmoqda.

Asosiy qism:

Gipertoniya va uning davolashning ahamiyati

Gipertoniya yurak-qon tomir kasalliklari, insult, va boshqa surunkali kasalliklarning asosiy xavf omili hisoblanadi. Qon bosimini samarali nazorat qilish bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va mortalitetni kamaytirishning asosiy yoʻlidir. Antigipertenziv davolashning asosiy maqsadi qon bosimini maqsadli koʻrsatkichgacha pasaytirishdir, shuningdek, yurak, buyrak va boshqa organlarni himoya qilish hisoblanadi.

Dorilar turlari va ularning samaradorligi

Gipertoniya davolashda keng qoʻllaniladigan dorilar quyidagilardir:

1. **Tiazid diuretiklar** (masalan, chlortalidon) – qon bosimini pasaytirishda samarali, nisbatan arzon va xavfsiz.
2. **β-blokerlar** – yurak tezligini kamaytiradi va yurakning oksigenga boʻlgan talabini kamaytiradi, ayrim bemorlarda samarali.
3. **ACE ingibitorlari** (lisinopril) – renin-angiotensin tizimini inhibe qiladi, yurak va buyraklarni himoya qiluvchi taʼsirga ega.
4. **Kalsiy kanal blokatorlari** (amlodipin) – qon tomirlarini kengaytiradi va qon bosimini pasaytiradi.
5. **α-blokerlar** (doxazosin) – asosan periferik qon tomirlarini kengaytirish orqali samaradorlik koʻrsatadi, lekin yurak yetishmovchiligi xavfi tufayli

ALLHAT tadqiqoti

ALLHAT (Antihypertensive and Lipid-Lowering Treatment to Prevent Heart Attack Trial) — antihipertenziv davolash boʻyicha eng yirik randomizatsiyalangan klinik tadqiqot boʻlib, Shimoliy Amerikada 623 markazda 42 418 bemor bilan oʻtkazilgan. Tadqiqotda 55 yosh va undan katta, yengil va oʻrta darajadagi gipertoniya bilan ogʻrigan bemorlar quyidagi dorilar guruhlariga randomizatsiya qilingan:

- Chlortalidon (12.5–25 mg)
- Lisinopril (10–40 mg)
- Amlodipin (2.5–10 mg)

- Doxazosin (1–8 mg, tadqiqot oʻrtasida toʻxtatilgan)

Tadqiqot oʻrtacha 4,9 yil davomida kuzatilgan.

Ishtirokchi populyatsiyasi

Tadqiqotda ilgari gipertoniya tadqiqotlarida kamroq oʻrganilgan guruhlar ham qamrab olingan:

- Ayollar: 47%
- Qora tanli amerikaliklar: 35%
- Hispaniklar: 19%
- Diabet kasallari: 36%

Bu holatlar tadqiqot natijalarining barcha bemor guruhlari uchun ishonchliligini oshiradi.

Natijalar

- Asosiy natija: fatal koronariya kasalligi va non-fatal miokard infarkti boʻyicha chlortalidon (11.5%), amlodipin (11.3%), va lisinopril (11.4%) oʻrtasida farq sezilmagan.
- Ikki ikkilamchi natija: insult va kombinatsiyalangan kardiovaskulyar kasallik boʻyicha lisinopril kamroq samarali boʻlgan.
- Yurak yetishmovchiligi amlodipin va lisinopril guruhlarida koʻproq kuzatilgan, ammo bu tadqiqotning asosiy natijasi emas.
- Tadqiqot koʻrsatdiki, koʻpchilik bemorlar qon bosimini maqsadli darajaga yetkazish uchun bir nechta dorilar kombinatsiyasini qabul qilishi kerak, va bunda tiazid diuretik boʻlishi shart.

Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki:

- Tiazid diuretiklar birinchi darajali davolash sifatida samarali va xavfsiz.
- Diabet kasallari ham tiazid diuretiklardan foydalana oladi.
- Kalsiy kanal blokatorlari xavfsiz va samarali.
- Asosiy maqsad — qon bosimini nazorat qilish, bu dorilar turidan muhimroqdir.

Klinik amaliyotdagi ahamiyati

1. Qon bosimini nazorat qilish eng muhim omil.
2. Ko'pchilik bemorlar bir nechta dorilarni qabul qiladi, kombinatsiyada tiazid diuretik bo'lishi kerak.
3. Diabet, yosh, irq kabi yuqori xavf omillari bo'lgan bemorlar uchun tiazid diuretiklar xavfsiz va samarali.
4. Katta randomizatsiyalangan tadqiqotlar kichik kuzatuvlar yoki post hoc tahlillardan ancha ishonchli natijalar beradi.

Xulosa.

ALLHAT tadqiqoti gipertoniya davolashda tiazid diuretiklarni birinchi darajali davolash sifatida qo'llashni qat'iy tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tiazid diuretiklar nafaqat samarali, balki keng turdagi bemor populyatsiyalari — ayollar, diabet kasallari, qora tanli bemorlar va yuqori yoshdagi shaxslar uchun ham xavfsiz. Bu esa klinik amaliyotda davolash strategiyasini tanlashda muhim ahamiyatga ega.

Davolash strategiyasini individualizatsiyalash va bemorning xavf faktorlarini hisobga olish zarur. Bu yondashuv bemorlarning hayot sifatini yaxshilash, yurak-qon tomir kasalliklari va insult xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Men o'z tajribam va kuzatishlarim asosida aytishim mumkinki, klinik amaliyotda ko'pincha bemorlar bir nechta dorilarni bir vaqtning o'zida qabul qilishadi va bu kombinatsiyada tiazid diuretikning mavjudligi juda muhim. Chunki u arzon, keng tarqalgan va uzoq muddatli xavfsizligi tasdiqlangan. Shuningdek, tiazid diuretiklar boshqa dorilar bilan kombinatsiyalashda qon bosimini samarali nazorat qilishga yordam beradi va bemorlarning terapiyaga rioya qilishini osonlashtiradi. Bu tadqiqotlar kichik kuzatuvlar yoki post hoc tahlillardan farqli o'laroq, keng ko'lamli populyatsiyani qamrab oladi va natijalarning ishonchliligini

ta'minlaydi. Shu bilan birga, ularning natijalarini amaliyotga tatbiq qilish, bemorlarning xavfsizligi va davolash samaradorligini oshirish uchun muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, gipertoniya bilan og'rigan bemorlarni davolashda asosiy maqsad — qon bosimini samarali nazorat qilishdir, va bu jarayonda tiazid diuretiklarning roli markaziy ahamiyatga ega. Bemor xavf faktorlarini hisobga olgan holda dorilar kombinatsiyasini to'g'ri tanlash va amaliyotga tatbiq qilish orqali gipertoniya bilan bog'liq asoratlar sezilarli darajada kamaytirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ezzati M, Lopez AD, Rodgers A, Vander Hoom S, Murray CJ. Selected major risk factors and global and regional burden of disease. Lancet 2002;360:1347-60.
2. Collaboration Blood Pressure Lowering Treatment Trialists. Effects of angiotensin converting enzyme inhibitors, calcium antagonists and other blood pressure lowering drugs on mortality and major cardiovascular morbidity. Lancet 2000;356:1955-64.
3. O'tkirovich X. A. et al. OSHQOZONNING MORFOFUNKSIONAL HOLATINI O'RGANISHDA BIOKIMYOVIY USULLARNING QO'LLANILISHI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 56. – №. 3. – С. 215-221
4. Hasan o'g'li X. X. et al. MEDICINAL PROPERTIES OF THE LICORICE PLANT AND METHODS OF ITS REPRODUCTION //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 130-134.
5. Mavsuma O S. A., O'tkir B. TOG'JAMBIL O'SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYTALARI //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – Т. 4. – №. 37. – С. 443-445.
6. Fayzullayevich D. S. et al. PHARMACOLOGICAL PROPERTIES OF LAGOXILUS //AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 620-622.

7. G'ulom qizi Samarkand O. M. et al. MORPHOFUNCTIONAL CHANGES IN THE STOMACH UNDER THE INFLUENCE OF FOOD DYES (E-171, E-173) AND THEIR CORRECTION //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 194-199.

8. Bazarova N. et al. Determination of the relationship between the polymorphic genes of metaloproteinases MMP9 (A-8202G) RS11697325 and the level of cystatin c in children with chronic nephritic syndrome //BIO Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 121. – С. 03011.

9. Azamatovna U. F., Sobirjonovna B. N. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS: REGIONAL ASPECT //International Educators Conference. – 2025. – С. 123-129.

10. Sobirzhonovna B. N. et al. THE ROLE OF ASSORTMENT AND MERCHANDISING TO INCREASE SALES IN PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 120-128.

11. Sobirzhonovna B. N., Gayratovna A. H. STUDY OF THE INTERNAL PHARMACY CONTROL OF TREATMENT AND PREVENTION INSTITUTIONS AND IMPROVEMENT OF THE PROVISION OF MEDICINES AND PHARMACEUTICALS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 129-136.

12. Sobirzhonovna B. N., Azamatovna U. F. DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF PHARMACY ORGANIZATIONS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 112-119.

13. Sobirzhonovna B. N., Akbaraliyeva U. G. ANALYSIS OF WIDELY USED DRUGS AND THEIR BENEFITS IN THE TREATMENT OF BREAST CANCER

IN SAMARQAND //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 105-111.

14. Sobirzhanovna B. N. New Aspects of Pathology and Norms of Matrix Metalloproteinases //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 3. – С. 34-37.

15. Aziz K., Burxon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION OF IMMUNOMODULATORS, ALLERGENS AND ALLERGOIDS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 156-159.

16. Hilola H., Zilola M., Azizkhanovna N. M. LOZENGE DOSAGE FORMS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 127-130.

17. Sevaraxon A., Azizbek M., Azizkhanovna N. M. PERISHABLE AND NON-PERISHABLE MEDICINES AND QUALITY CONTROL //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 123-126.

18. Feride B., Abdumannon E., Azizkhanovna N. M. STANDARDIZATION AND QUALITY CONTROL OF EYE DROP DOSAGE FORMS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 3. – С. 119-120.

19. Jasurovich M. D., Azizkhanovna N. M. INTERESTING ANALYZES ABOUT RABBITS //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 1. – С. 367-372.

20. Umida D., Bobur S., Azizkhanovna N. M. THE ROLE OF MINERAL WATERS IN MODERN MEDICINE //AMERICAN JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN. – 2025. – Т. 3. – №. 2. – С. 139-145.